

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Charitina Virg. Mart. Forte Amisi In Ponto Commentarius Prævius.
Sanctæ ab homonyma martyre distinctio: ejus elogia in Ecclesiasticis
Fastis: martyrii palæstra et tempus: Actorum fides.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. B.

(mihî 126) de S. Palmatio legantur hi versus :

Macte animo dignus Romani sanguinis hæres,
Jure tibi subdit Martia Roma caput.

Ast ubi devicto victoria nobilis hoste,

Palmaci? an vinci est inclyta palma tibi?
tum quod in Officiis canonicorum tunc recens impressis ad diem v Octobris legatur : In festo S. Palmatii Romani consulis et sociorum martyrum duplex. Cetera, quæ addit Cardosus, parum roboris habent. Censet itaque, S. Crucis cœnobitas, quod Palmatium ad diem v Octobris Martyrologio Romano inscriptum viderent, diem martyri Trevirensi sacrum, martyri Romano per errorem applicuisse.

que in Lusitaniam

9 Henschenius vero tom. II Maii pag. 845 et seq. errorem hic aliquem canonicis obrepisse faletur, vel antiquioribus, qui diem Trevirensi proprium Romano martyri assignarint, vel recentioribus, quibus præ Trevirensi Romanus martyr arriserit : sed utris, propterea non definit, quod translationis monumenta, quibus pateat, sitne Roma, an Treviris caput illud Conimbricam allatum, desiderentur : credere tamen mavult, id fecisse antiquiores, quia caput illud Treviris acceperant; et errorem recentioribus adscribere. Idque eo, inquit, probabilius censeo, quod Trevirensis Palmatius non inveniatur adscriptus Martyrologio Usuardi, quale ex Gallia in Italiam atque Hispaniam transiit; adeoque non potuerunt errandi occasionem accepisse ex Romano hodierno, quod nondum erat, quodque Baronius hac parte auxit ex Molano, interpolatum in hac nostra Inferiori Germania exemplum secuto.

B

10 Henschenianæ sententia favet solennis exceptio reliquiarum, anno 1595 in Conimbricensi S. Crucis-canonicorum Regularium monasterio facta, eodemque anno a Gaspare dos Reis de Leyria Lusitano idiomate exarata typisque vulgata : cum enim, si non Treviris, saltem Germaniæ partibus in Lusitaniam dictæ reliquæ allatæ § 1 dicantur; verosimilius est, accensitas illis S. Palmatii reliquias, Trevirensis Martyris, quam Romani fuisse; sed Romani elogium Trevirensi, minus sibi noto, jam tunc applicuisse S. Crucis canonicos. Henschenio item eadem de causa favent versus hi, qui apud citatum Gasparem pag. 436 versa leguntur :

D
olim fuere
delata.

Quæritis externis Divum cur sancta penates?

Dicite, Cur proprias linquit ossa domos?

Impia nos dudum Germania spreverat, ipsum

Nulla etiam tractans religione Deum.

At quia Christadumhaud aliis mansistis in oris? * lege cur

Non, qui nos colerent tam reverenter,
erant.

Porro si Trevirensis Palmatii caput possideant Conimbricenses, certe non integrum possident, ut ex dictis de reliquis illius Pragæ et Corelsteinæ servatis liquet. Sed et anno 1588 S. Palmatii e Germania (atque adeo verosimilius S. Palmatii Trevirensis) in Lusitaniam allatas reliquias domus nostra professa Ulyssiponenensis dono Joannis Borgiæ, Philippi II regis Catholici ad Rodolphum II imperatorem legati, acceptas solenni pompa in templo S. Rochi collocavit, ut ex impressa eodem anno exceptionis Lusitana relatione pariter discimus.

E

DE S. CHARITINA VIRG. MART.

FORTE AMISI IN PONTO

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. G.

Sanctæ ab homonyma martyre distinctio : ejus elogia in
Ecclesiasticis Fastis : martyrii palæstra et tempus :
Actorum fides.C
PROBABILITER
ANNO CCCIV.
S. Charitina,
quæ ab alia,
iv Septembris
annuntiata,
diversa est,

I llustrem Christi martyrem Charitina, quam omnes Fasti Græci et recentiores quidam Latini hoc die annuntiant, a Charitina martyre, quæ in Menologio Sirletiano die iv Septembris celebratur, omnino diversam esse, ipsa temporum ratio, quibus utraque passa est, manifestum reddit. Nostra quippe, ut communi consensu monumenta Græca vel expresse vel tacite perhibent, sub Diocletiano imperatore, atque adeo vel exeunte sæculo iii, vel probabilius inchoato sæculo iv, martyrii palmam retulit; altera autem sub Adriano imperatore, ac proinante medium sæculum ii martyrio coronata est. Utrum vero Charitina nostra diversa etiam ab ea sit, quæ xv Januarii in Basiliano et Sirletiano Menologio refertur, haud ita primo aspectu liquet. Distinctam esse, hæc suadere possent, quod Martyris nostræ certamen die v Octobris, illius vero die xv Januarii ibidem signetur, quodque nostra Claudii cujuscumque, illa Claudiani, Christiani hominis, serva fuisse, nostra sub Domitiano comite, illa sub Domitiano comite pro Christiana fide acerbissime cruciata fuisse, dicatur. Nihilominus tamen decessoribus nostris Bollando

et Henschenio die xv Januarii in Prætermisissis eadem visa est sancta Martyr, quæ præfata, quæque hodierno die in memoratis jam mox Menologiis commemoratur. Eandem tenuisse opinionem Cardinalem Baronium, idcirco existimo, quod Charitina, in Menologiis illis die xv Januarii et v Octobris relatam, ipse non priori die, sed v Octobris dumtaxat in Romano Martyrologio annuntiarit; quod certe facturus non fuisset eruditissimus Martyrologii concinnator, nisi eandem esse Martyrem credidisset, quæ diversis hisce diebus in utroque illo Menologio celebratur.

2 Et vero, præterquam quod eodem Sanctos diversis diebus non infrequenter memorent Basilianum Sirletianumque Martyrologia, prout exemplis ostendi variis posset, tam exigua est inter Claudii et Claudiani atque inter Domitii et Domitiani nomina discrepantia, ut, etiamsi hæc primitus compendiariis notis, ut factum fortasse est, conscripta non fuissent, librariorum seu incuria seu festinatione unum pro alio exarari facile potuerit. Mithi quidem tantum non est quaecumque illud nominum discrimen, ut idcirco Charitina nostram ab ea, quæ xv Januarii in geminis illis Fastis memoratur, diversam statuere ausim, cum

eadem tamen,
ut videtur,
cum illa, quæ
xv Januarii
alicubi me-
moratur.

A nempe non tot, quin plura concurrant indicia, quae unam eandemque Martyrem demonstrent. Etenim tam huic, quam nostrae, idem Charitinae nomen est, eadem professio servilis, idemque martyrii tempus, nimirum sub Diocletiano imperatore. Haec insuper communia Charitina nostra cum altera praetensa habet, quod ad comitem delata, Christianam fidem coram eo libere et intrepide sit professio, quod tyranni visum attonsum rasumque ejus caput ac mox ignibus cruciatum, quod in mare projecta, incolumis inde emerit seseque attonito judici steterit, quod deinde rotae alligata, carbonibus uri jussa sit eique evulsi dentes fuerint. Quid plura? tam sibi similis utraque illa Charitina est, ut prodigio simile esset, unam eandemque Martyrem non esse. Potest haec nostra decessorumque nostrorum opinio eandem etiam stabiliri, quod nec in Typico S. Sabae, Menais excusis, Ephemeridibus Graeco-Mosis, neque in Menologio Slavico-Russico diversa illa Charitina die xv Januarii compareat, ac demum quod non alio, quam v Octobris die, Charitina sub Diocletiano martyr annuntietur; ut adeo duas homonymas martyres esse, jure merito Baronius decessoresque nostri negasse videantur. Quapropter, donec quis distinctas esse, melioribus eviderit argumentis, opinioni eorum lubens subscribo, quaeque de S. Charitina tum hoc die, tum xv Januarii, Ecclesiastici Fasti memorabilia exhibent, eandem sanctae Martyris nostrae Actis praemitto.

crudele martyrium ex Menologio Basiliano. Grace

B 3 Agonen ejus die v Octobris ita refert Menologium Graecorum, jussu Basilii Porphyrogenetae imperatoris Graecae olim editum, et Urbini anno 1727 studio et opera Annibalis Cardinalis Albani Graece et Latine typis vulgatum: Ἡ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ Χαριτίνης, ὑπάρχου ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ Δομητιανοῦ κομητοῦ, δούλου οὗτου Κλαυδίου τῆς, περὶ ἧς ὁ κομητὸς ἀκούσας, γράφει τῷ κυρίῳ αὐτῆς ἀποστείλαι πρὸς αὐτὸν αὐτὴν εἰς ἐξέτασιν ὡς Χριστιανὴν ὑπαρχούσαν. Ὁ δὲ κύριος αὐτῆς λυπηθεὶς, σακκὸν ἐνδύσασα ἐβήκει αὐτὴν. Ἡ δὲ παρεμβύθει αὐτῷ, λέγουσα: μὴ λυποῦ, κύριε μου. Τὰ γὰρ λείψανα μου, ὑπὲρ τῶν ἡμῶν καὶ τῶν σὸν παραπτώματων ἰδοὺ μοι. Ὁ δὲ εἶπεν: μνησθε μου ἐπὶ τοῦ ἐπουργίου βασιλέως. Τότε ἀπεστάλη τῷ κομητῷ καὶ Χριστιανῇ ἐκείνῃ ἠκολογήσασα, ξυρίσσει τὴν κεφαλὴν καὶ ζουσαν ἀνδρῶν καταπασσάσεται. Εἶτα δεχεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ὄξος ὀσμυρῆτος καὶ μετὰ λαμπάδων τῶν πλεῖρας καταφλέγεται. Εἶτα δεδύσασα ἀπέβηκε ἐν τῇ θαλάσῃ. Παροδὸξος δὲ διασώσασα, καὶ ἄγκυρας τῆς θαλάσσης ἐξέλθουσα, παρέστη τῷ κομητῷ. Καὶ ἶδων αὐτὴν ὁ κομητὸς, ἐξεπλάγη καὶ προσεταξέε γενέσθαι τροχῶν, καὶ δεῖναι τὴν ἀγκυρὰν ἐκεῖ, καὶ ὑπὸ τοῦ τροχῶν δεῖναι πύρος ἀνδρῶν. Καὶ τοῦτου γενομένου, ἐτιμωρεῖτο ἡ Ἄγκυρα. Εἶτα ἐξέρρηξθη τῶν ὀδόντων, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἰδύσης, καὶ τοῦ ἀφάρτου ποιοῦ παρεδόκα το πνεῦμα τῷ Θεῷ.

i. e. λιθῶν βαρεῖ

Latine verso recitatur,

C Quae verba eruditissimus interpres ita Latine vertit: Charitina Christi martyr fuit temporibus Diocletiani imperatoris, et Domitii comitis, serva Claudii cujusdam: de qua cum ad comitem rumor venisset, scripsit hic ad illum dominum, ut ea ad se mitteretur, propterea quod de ea tanquam Christiana haberi quaestionem oporteret. Tum dominus moerore affectus et sacco indutus, sortem illius deplorabat. Illa vero dominum suum consolabatur: Ne te afflictes, inquit, domine mi: ego enim reliquias meas pro meis, tuisque peccatis tradam. Cui ille: memento mei apud caelestem Regem. Igitur missa ad comitem, seque ipsam Christianam professam, primum capite raso, et candenti carbone consperso; deinde ingenti e collo ejus appenso lapide, in mare demersa, aquam maris pro baptismo habuit. Unde egressa, ad conspectum comitis venit, animosque adstantium rei

magnitudine attonitos reddidit: postremo evulsis dentibus, praecisisque manuum ac pedum digitis vitam finivit. Consonat hic Petri Arcudii Latina versio apud Ughellum Italiae sacrae tom. X editionis Venetae, Anecdotorum col. 269 et seq., consentiuntque, quantum ad substantiam, excusa Graecorum Menaea ad hunc diem, Synazarium Sirmonianum, Maximus Margunius, Cytherorum episcopus, et Menologium Sirlitianum, nisi quod in hoc pro Domitio comite, ex typographico forsitan mendo Dionysius comes semel scribatur. Sed de isto infra num. 43.

AUCTOR J. G.

D Simili fere modo S. Charitinae martyrium refertur in laudato prius Menologio Basiliano ad diem xv Januarii; ubi tamen ommissa quaedam in priori elogio tormenta ex sanctae Martyris Actis speciatim recensentur, prout utrumque elogium inter se conferenti manifeste patebit. En adeo illud, ut sese habet parte 2 ejusdem Menologii pag. 110: Ἡ μαρτυρία Χαριτίνης ὑπάρχου δούλης Κλαυδίου τῆς Χριστιανῆς οὗτος, καὶ εὐλαβούς: ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ Δομητιανοῦ κομητοῦ διαβλήθησασα, ὅτι τοῦ Χριστοῦ σεβεται, ἐκρατήθη, καὶ παρεστὴ ἐνώπιον τοῦ κομητοῦ. Καὶ ἠκολογήσασα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι Χριστιανὴ ἐστὶ, τυπτεται ἰσχυρῶς. Εἶτα ξυρίσσει τὴν κεφαλὴν, καὶ σακτὴν ζουσαν καταπασσάσεται. Καὶ δεχεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ὄξος ὀσμυρῆτος καὶ μετὰ λαμπάδων τῶν πλεῖρας καταφλέγεται. Εἶτα δεδύσασα ἀπέβηκε ἐν τῇ θαλάσῃ. Παροδὸξος δὲ διασώσασα, καὶ ἄγκυρας τῆς θαλάσσης ἐξέλθουσα, παρέστη τῷ κομητῷ. Καὶ ἶδων αὐτὴν ὁ κομητὸς, ἐξεπλάγη καὶ προσεταξέε γενέσθαι τροχῶν, καὶ δεῖναι τὴν ἀγκυρὰν ἐκεῖ, καὶ ὑπὸ τοῦ τροχῶν δεῖναι πύρος ἀνδρῶν. Καὶ τοῦτου γενομένου, ἐτιμωρεῖτο ἡ Ἄγκυρα. Εἶτα ἐξέρρηξθη τῶν ὀδόντων, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἰδύσης, καὶ τοῦ ἀφάρτου ποιοῦ παρεδόκα το πνεῦμα τῷ Θεῷ.

et ommissa in priori elogio tormenta ex altero.

E

E Quo vero quilibet facilius nosse queat, quae in hoc elogio fuerint priori adjecta aut dilucidius expressa, Latinam ejus versionem ex memorato Graecorum Menologio huc transcribo. Ita habet: Charitina martyr Claudiani cujusdam Christiani puique hominis serva, temporibus Diocletiani imperatoris, et Domitiani comitis, delata, quod Christum coleret, comprehenditur, et comiti sistitur. Christum autem confessa, seque Christianam esse professam gravissime cadit: deinde abraso capiti ferventes guttae, acerrimumque acetum perfunditur: mox latera ejus facibus aduruntur: demum vincita in mare demergitur. Sec divinitus erepta, et sana e mari evadens, stetit coram comite, qui ea visa obstupuit, praecipitque rotam fieri, eique Sanctam alligari, subiectis carbonibus comburi. Quod cum factum esset, cruciata est Charitina. Tum dentes illi evulsi sunt, quae gravissimo dolore, et intolerabili labore confecta, spiritum Deo tradidit. Hactenus Menologii Basiliani recentior interpres, multo tum hic, tum saepe alibi Arcudio accuratior, dum verba haec ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ Δομητιανοῦ κομητοῦ in hunc modum Latine vertit: Temporibus Diocletiani imperatoris, et Domitiani comitis; cum ex adverso Arcudius Domitianum seu Domitium cum Diocletiano imperatorem hic dixerit, quod certissime et Graeco textui et veritati historicae refragatur.

in Latinum pariter verso, recensentur,

F

F Unum superest, quod sanctam Pugilem nostram illustriorem reddit, martyrii adjunctum, in recitatis supra elogiis omnino praetermissum. Si enim S. Charitinae Actis binisque Menaeorum versiculis haberi usquequaque fides possit, non tam vi tormentorum, quod tamen insinuare videtur posterius

ex Menais autem modus mortis inquiratur.

AUCTORE
J. G.

sterius elogium, quam fervidæ orationis virtute et quasi sponte laxato corporis ergastulo, spiritum suum ad Superos emisit. Menæorum versiculos, Actis sanctæ Martyris consonos, audi:

Ὅπερ δὲ εὐχῆς εἶχε, σαρκὸς τῆν λύσιν,
Ἴδου, δὲ εὐχῆς λαμβάνει Χαρῖτων.

Qui post preces mortem subiit,

Ecce post preces mori impetrat Charitina.

Nimirum, cum antea suis precibus id miraculum ipsa impetrasset, ut appenso ad collum lapide in mare projecta, incolumis inde emerget postea, id beneficii per Christi, in cruce post fusam orationem morientis, merita, sua prece obtinuit, ut, priusquam pudicitia suæ probrum inferri posset, immaculatam animam, eluso scelerati iudicis iniquissimo consilio, Creatori suo committeret. Quo forte spectavit eruditissimus Baronius, cum in Romano Martyrologio eam in oratione positam spiritum emisisse scripsit. Verba ejus audi: Eodem die passio sanctæ Charitinæ virginis, quæ sub Diocletiano imperatore et Domitio consulari, ignibus cruciata et in mare projecta, cum inde incolumis evasisset, manibus et pedibus abscissis, dentibusque convulsis, in oratione posita spiritum emisit. Baronius consentit Arturus a Monasterio in suo Gynæceo, atque insuper, quam ille omiserat, S. Charitinæ palæstram, Galesinium utcumque secutus, designavit, ita scribens: In Oriente passio sanctæ Charitinæ virginis et martyris.

Martyrii palæstra non in Hispania, ut pseudo-Dexter

8 Contra hanc S. Charitinæ palæstram reclamant cum suo Flavio Dextro in Chronico scriptores Hispani, a Tamayo ad hunc diem pag. 444 laudati, qui eam anno Christi 296 Carthagine Spartaria (vulgo Cartagena, quæ urbs in Murcia regno sita est) sub Diocletiano sextum et Crispino nobilissimis cæsaribus consulibus passam esse fidenter definiunt. Neque, cum sanctæ Martyris palæstram nusquam reperirent antiquis Fastis satis dilucide expressam, pro more suo Charitinam in Hispaniam traxere et Carthagine anno 296 pro Christo occubuisse, commenti sunt; quam vero undequaque infeliciter, lubet hic ostendere. Anno Christi 296 Diocletianum augustum sextum consulium fuisse, negari quidem non potest; sed cum anno illo collegam in consulatu habuisse Crispinum, id profecto tam a veritate alienum est, quam quod maxime, prout cuilibet Fastos consulares Relandi inspicienti illico patebit. Etenim anno illo Constantium Chlorum cum Diocletiano consulatum gessisse, clamant omnia ibidem monumenta, a Relando adducta. Præterea pseudo-Dexter Diocletianum eo tempore nobilissimum dumtaxat Cæsarem appellat, cum hic tamen jam ante annos duodecim, seu Carino II et Numeriano coss., imperator levatus, Augusti titulum dignitatemque mox consecutus esset, nec umquam, ut Constantio, Galerio Maximiano aliisque postmodum contigit, nobilissimi Cæsaris titulo gavissus fuisset. Verum, inquit Bivarus, mendum irrepsit codici Dextri, qui (pro Constantio Chloro) habet Crispinum. Quid tum? Num propterea Diocletianus, jam pridem Augustus, nobilissimus Cæsar recte illic dictus fuerit, aut num ideo Charitina anno Christi 296 Carthagine in Hispania passa erit, in quam ex Oriente pedem intulisse, ex nullis fide dignis instrumentis demonstrare possunt Hispani, prout Nicolai Antonii scripta posthuma non obscure indicant.

aliqui contendunt,

9 At non solus Dexter, sed et Julianus, archipresbyter Toletanus, in Eptaphiis Sanctorum Hispaniæ Charitinam Carthagine Spartaria se-

pullam a Claudio fuisse testatur, ut apud Tamayum in Martyrologio Hispano ad hunc diem ostenditur. Scio, epitaphium illud Juliano archipresbytero Toletano illic adscribi; ast pariter scio, etiam ab ipsis Hispanis, qui vel tantillæ eruditionis fama gaudent, illud Juliani Opus haud secus hocce tempore haberi, quam Dextri sui Chronicon ceterasque monstrosas mendaciorum hydras, toties tum a decessoribus nostris, tum ab eruditissimo Nicolao Antonio supra laudato aliisque profligatas et internecioni datas. Nec quidquam Pseudo-Dextri sequaces juvat, quod sub annum Christi 296 Decimius aliquis provinciæ Bæticæ consularis præses seu iudex fuerit. Quippe, tametsi in recensitis supra elogis pro Domitio legi deberet Decimius, uti pag. 313 contendit Bivarus, nec vel sic Dextri sequaces quidquam pro Carthaginiensi palæstra conficerent. Nam, cum provincia Carthaginiensis, ut ipse Tamayus ad hunc diem pag. 447 fatetur, tunc temporis inter Bæticæ provinciæ circulos non contineretur, sed sub Hispaniæ Citerioris seu Tarraconensis consularis dominio constituta esset, nequaquam Decimius ille Carthagine jura dicere, tribunal erigere et sanctam Martyrem, ut subditum suo imperio corrigere ac supremo officere potuit supplicio. Bivarus arguiam tamen Tamayus citata pagina laudat, qui multo rectius Pseudo-Dextri ejusque sequacium Hispanorum operosas nugas pro meritis explodisset.

10 Ceterum Charitinam non in Occidente, sed in Oriente statuenda est, nedum Carthagine Spartaria, martyrio affectam fuisse, ostendi ex eo potest, quod veteres Fasti Latini, in recensendis martyrum suorum nominibus accuratissimi, nusquam de ea meminere, quodque non aliunde, quam e monumentis Græcis S. Charitinæ nomen in Galesini atque hodiernum Martyrologium Romanum transcriptum fuerit, prout Galesinus et Baronius in Notis suis indicant. Accedit, quod Charitina in omnibus Fastis Græcis tum antiquis tum recentioribus compareat, suppresso quidem palæstræ ejus nomine, at vel ideo Occidentali Ecclesiæ abjudicanda. Etenim si quando Menologium Basilianum aliique Græcorum monumenta Martyrem aliquem ex Occidentali Ecclesia annuntiant, nihil his solemnibus antiquisque est, quam disertissimis verbis ejusdem Martyris palæstram indicare, uti SS. Agathæ, Laurentii, Vincentii aliorumque exemplis demonstrare in promptu est: ac proinde, cum Charitinæ palæstram monumenta Græca nominatim non expriment, indicium sat evidens est, Sanctam illam ad Occidentalem Ecclesiam nequaquam spectare, eamque in Oriente pro Christo passam fuisse, tametsi Menæorum Menologiorumque scriptoribus ejus palæstræ nomen non innotuerit; quod tamen mirum nemini videri debet, quandoquidem contingere facile potuit, ut ex innumeris ferme sanctorum Martyrum in Oriente passorum Actis, quorum compendia ipsi exhibent, vel aliqua non usquequaque integra ad eos pervenerint, vel hæc non ita diligenter fuerint conscripta, ut rerum a tanta Sanctorum multitudine gestarum characteres topographicos aliosque exacte præ se ferrent.

11 Alterutrum ac fortassis utrumque acciderit S. Charitinæ Actis, quæ Symeoni Metaphrastæ, ejus Martyrium Græce edenti, præluxerunt. Apud hunc enim uti et in Menologio Basiliano ac Menæi excusis nusquam ipsius palæstræ, ubi Charitina passa est, expressum nomen reperitur. Si tamen in re obscura conjecturis locus est, nescio, an ex Menologio Basiliano et Menæi excusis, cum Metaphrastæ narratione collatis, illa erui sat nam

sed in Oriente statuenda est,

F

et probabiliter sub annum 506.

A *probabiliter non posset. Juerit tentasse. Charitina nostram sub Diocletiano imperatore martyrio coronatam fuisse, diserte tradunt Græcorum Menologia atque Menæa; id vero non contigisse, ut Surius refert, anno 290, seu primis Diocletiani imperatoris annis, quibus, Eusebio teste lib. 8, cap. 1 Eccles. Historiæ, erga Christianos benignus exstitit imperator, sed potius sub annum Christi 304, quo jam, incensore Galerio Maximiano, atrocissima adversus cujusque ordinis Christianos commota erat persecutio, indicare videtur Metaphrastes, cum Charitinæ martyrium non alteri tempori illigat, quam quo dominatum aliquando obtinuit impietas et imperatores furore concitavit adversus eos, qui Christianorum tenebant opinionem. Etenim, si quod unquam fuit in Oriente tempus, cui hæc Metaphrastes verba congruere exactius queant, illud certe fuit, quo Galerius Maximianus, cum anno 303 Diocletianum ad propositum crudelissimæ persecutionis impulisset, una cum eo in omni sævus, ætatis et conditionis Christianos impissimam crudelissimamque carnificinam exercuit.*

excitata generaliter in Christianos persecutione.

C *12 Tunc nempe, ut Lactantius cap. 15 testatur, promiscue Christiani in Oriente ad exustionem rapti, alligatis ad collum malaribus mari mersi, tormentorum genera inaudita excogitata, et qualia in Actis S. Charitinæ referuntur. Tunc, præterquam in Galliis, quibus Constantius Chlorus præerat, teste eodem Lactantio cap. 46, vexabatur universa terra, Romanis subdita, et tres acerbissimæ bestie, videlicet Diocletianus, Maximianus Herculeus et Galerius Maximianus, ita sæviebant, ut merito mox subdiderit idem scriptor: Non mihi si linguæ centum (supple sint) oraque centum, ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas, omnia pœnarum percurrere nomina possem, quæ iudices per provincias justis atque innocentibus intulerunt. Et quamquam eo anno Galerius Maximianus necdum proprie augustus seu stricte imperator esset, tamen, cum jam inde a superato Narseo cæsaris nomen detrectasset, seseque ipse imperatoribus tum accenseret, Diocletiano, utut nomine imperatorio inferior, auctoritate tamen ac potestate non impar, ideoque vel eum Metaphrastes imperatorem etiam dixit, vel forte ad imperatorem Maximianum Herculeum, eodem tempore Romæ in Christianos B *sævientem, reseruit. Utut id sit, adducta Metaphrastes verba atrocissimam in Christianos persecutionem anno 303 commoveri captam, satis dilucide indicant et eatenus Basiliano Menologio Menæisque consentiunt lucemque addunt.**

sæviente in eos Amisi in Ponto Domitio, imperatorum vicariorum.

15 Jam autem, cum, sæviente in Orientalibus plagis Diocletiani et Galerii Maximiani persecutione, Domitius aliquis, eorum vicarius, Amisi ad Pontum Euæzinum exstitit, ad quem sancti martyres Clemens Ancyranus et Agathangelus perducti fuerint ab eo diris modis excruciant, prout eorum Acta tom. II Januarii pag. 466 et 478 testantur, facile crediderim, hunc a vasserrimo savissimoque comite Domitio, sub quo Charitina passa est, diversum non esse, eamque proinde Amisi in Ponto, ubi is tribunal exærat, martyrium subisse. Ita conjicio, quod Amisi urbs vicina mari sit, in quod projecta fuisse Charitina narratur, quodque nullum sit ejus martyrii adjunctum, quod, ut consideranti patescet, huic palæstræ non congruat; deinde, quod sal multa indicia concurrant, quæ, conjunctim sumpta, eundem Domitium tyrannum prodant. Par enim Amiseno Domitio nostroque nomen, par

ætas, par Christianos inquirendi furor, par vafrities atque crudelitas. Accedit, quod Eusebius lib. VIII Historiæ Ecclesiasticæ cap. 12 cum recensisset varia tormenta, quibus in Arabia, Cappadocia, Mesopotamia aliisque locis cruciati martyres fuerint, eadem testetur in Ponto suppliciorum genera adversus Christianos adhibita fuisse, aut certe suæ atrocitatis modo ab eis non absona, quæ Charitina, ut Menologia, Menæa et Metaphrastes scribunt, perpessa fuit. Nec vero conjecturam nostram ecertit, quod in S. Clementis Ancyranæ Actis supra laudatis, multa Baronio displicuerint. Quamquam enim hyperbolica suppliciorum auzesis in eis quandoque adhibita fuisse visa illi esset, non propterea tamen Domitium Amisenorum præfectum hocce tempore exstitisse, negavit, nec eum a Domitio Charitinæ tyranno diversum aut ipse statuit, aut quisquam alius certis argumentis diversum esse, hactenus ostendit. Itaque a palæstra sanctæ Martyris nostræ simulque ipso martyrii tempore, quantum in re non omnino explorata licuit, stabilitis, ad Actorum ejus fidem auctoritatemque progredior.

ACTORUM
J. G.

A *Acta hæc, quæ ex Græco Latine versa Aloysius Lipomanus, Veronensis episcopus, anno 1558 edidit, genuinum esse Simeonis Metaphrastes Opus, asserenti Leoni Allatio in Diatriba de Symeonum scriptis pag. 124 et 126, consentiunt, quantum quidem novi, eruditi ad unum omnes. Quia vero hodieum apud quosdam hæreticorum, incredulorumque sparsis calumniis delusus, justo præus audire solent Metaphrastes, quæque ejus nomen præferunt, Sanctorum Acta, non abs re erit, hic nonnulla recensere, quæ virum hunc ejusque genuina Opera ex æquo commendent. Non trivialem ludi magistrum, qualem Gesnerus et Hospinianus eum depingunt, ac contra fuisse sæculo x non admodum provento Constantinopolitani palatii magistrum, atque adeo eum munere inter aulæ imperatoris dignitates omnium summo, ipsique imperatorum filiis expetito, eminuisse, tam evidenter ostenderunt Bollandus noster in Præfatione ad tom. I Januarii pag. 48 et Leo Allatius in laudata Diatriba pag. 25, ut quotidie in ecclesiis publice scripta illius legerentur ad confirmanda dogmata, rerumque seriem stabiliendam in concilio a Patribus laudarentur, sententiæque suæ veritatis pondus additum existimarent, si eadem, quæ et ipsi, illum asseruisse demonstrassent. Neve id a se gratis dictum videatur, multa Allatius mox congerit veterum testimonia, assertionem suam abunde comprobantia, quæ, si lubet, citato loco consule.*

Acta edenda, Metaphrastes, qui a calumniis vindicatur.

E

15 *At, inquit, multæ apud Metaphrastem exstant aniles fabulæ, quas a viro, summis aulæ cæsareæ dignitatibus ornato, et tanta auctoritate prædito, projectas esse, nemo credit. Verum respondeo, aniles quidem fabulas in Vitis quibusdam sub Metaphrastes nomine perperam divendi solitis reperiri; sed has germanas aulæ cæsareæ magistri proles esse, rectissime pag. 449 et seqq.*

genuinum nec repudandum Opus sunt.

negat

AUCTORE
J. G.

negat jam sæpe laudatus Leo Allatius. Fateor quidem, in historicis æque ac chronologicis rebus Metaphrastem non minus quam plerosque alios auctores, hallucinatam nonnunquam fuisse; nec omnia ejus scripta undequaque tuenda suscipere audeam; verum, ut solis S. Charitinæ Actis quæ ex antiquioribus desumpsisse videtur, ex æquo vindicandis insistam, sciscitari liceat, quid in iis sit, quod fabulam anilem sapiat, aut fidem superet humanam? An quod, nulla probatione aut convictione juridica præmissa, Charitinæ infligantur plagæ ferreumque subare injiciatur? At, quod multo majus est, teste Lactantio cap. 45, sine ulla probatione ad ipsam extrema martyrii supplicia, seu, ut ipse loquitur, ad confessionem eo tempore dannabantur presbyteri ac ministri seu diaconi. An quod sancta Martyr judicem suum vafrum et callidum vocare ausa sit? At certe longe duriora in ipsamet regem Antiochum adolescentior Machabæus martyr lib. II Machab. cap. 7 conegit, et nihilo mitius sub Diocletiano martyres quosdam locutos fuisse, haud difficile foret demonstrare. Fortassis id displicebit in S. Charitinæ Actis, quod graviora et moribus Romanorum non congrua supplicia ei illata dicantur? Sed Lactantium num. 12 citatum consule; audi et Eusebium lib. VIII Eccles. Hist. cap. 12: Quæ apud Pontum

(adversus Christi martyres) gesta sunt, vel ipso dictu incutiunt horrorem. Id te forte offendet, quod virtute divina suffulta Virgo atrocissimis tormentis illico non succubuerit, quodque incolumis e mari emerit? At pleni sunt hujusmodi prodigiis Ecclesiastici Fasti, de quorum fide nemo sanus ambigit. An demum anilem fabulam sapere, aut humanam fidem superare dices, quod Virginem tormentis invictam, probro ac contumelia affici, iudex præceperit. At mulieres eximia castitate præditas atque etiam virgines, Deo devotas, lenonibus ad omne genus turpitudinis subinde a tyrannis addictas fuisse, nemo non ignorat, qui Eusebium legit. Haud ita certe modestæ ac pudoris terminis sese continebant hujusce temporis iudices, ut contra, eodem Eusebio teste lib. VIII cap. 42, quibusdam in Ponto martyribus, in visceribus ac pudendis partibus fædos atque inexplicabiles cruciatus absque ulla miseratione inferri juberent. Non ergo ex hoc capite neque ex aliis supra recensitis, hæc S. Charitinæ Acta, veluti Symeone indigna; nec, quidquid contra obiitantur nuperi scriptores martyromastiges, ut omni fide indigna, repudianda sunt. Illa adeo ex apographo nostro codicis Ms. Reginæ Sueciæ signati num. 13, una cum Latina Lipomani versione edenda existimavi.

B

E

ACTA

Auctore Symeone Metaphraste.

Ex Ms. Reginæ Sueciæ signato num. 13.

Latine versa apud Lipomanum tom. VI a pag. 313.

Charitina
judici delata
et capta,
a

Dominatum aliquando obtinuit impietas et imperatores furore concitavit adversus eos, qui Christianorum tenebant opinionem a. Satellitum autem et ministrorum erat officium scrutari Christianos; et piis intentabantur minæ **C** multiplicium tormentorum. Ad quendam ergo comitem **b** generosa quoque defertur virgo Charitine, quod non solum in honore habeat Christianos, sed etiam multos inducat ad suam religionem; quin etiam eos, qui opinionem susceperunt Christianorum, tutiores reddat ad suum cultum. Ad eam ergo accedit comes **c** in spe habitantem, et seorsum secum, et cum Deo versantem. Accedit autem ira plenus et statim ei plagas infligit, et ferreum ei collare **d** imponit et eam tradit consulari injustissimo judici. Ille vero et statim proponit instrumenta suppliciorum; et cum Martyrem curasset sisti ad suum tribunal; Miserere, inquit, tui, antequam periculum facias suppliciorum, sapienti utens consideratione; et immortalibus offer sacrificium. Sic enim tria lucrifacies maxima. Nam et deorum potentiam tibi reddes propitiam; et imperatorum attrahes benevolentiam; et florentem speciem acribus tormentis non facies flaccescere.

nec blanditiis
nec minis ejus
moveretur, sed
contra illas
detestatur,
e

2 Hæc cum audisset Martyr, ad cælum quidem tollit oculos, quod illinc proficiscitur, evocans auxilium; signo autem Christi munita **e**; Es moribus quidem, ait, varius, o consularis, vaferque et callidus; sed ad nullam utilitatem

Eκρῆται ποτε τὰ τῆς ἀσεβείας καὶ βασιλείας ἐπὶ τοὺς τὰ Χριστιανῶν ἀπορροῦντας ἐξερμαινεν. Ὑπασιπύσαι δὲ αὐτοῖς καὶ ὑπηρετεῖν τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐρευρῶν ἐργὸν ἐποιούοντο, καὶ πολυκίθεις τοῖς εὐσεβέσιν ἠπεληκτο βασιανοὶ. Μηνεται οὖν κορητὴ τῆς καὶ ἡ γενναιωτάτης Χαριτίνης, ὅτι μὴ μόνον τὰ Χριστιανῶν ὑπάρχει τιμῶσα, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν αὐτῆς θρησκείαν * ὑπάγειται, καὶ ὅθι καὶ τοὺς τὰ Χριστιανῶν ἐλομένους ἀσφαλεστέρους ἐπὶ τοῖς οἰκείῳ σέβας παρασκευάζει. Ἐπίσταται οὖν ὁ κομῆς αὐτῆς ἐπ' ἐπιπέδι κατοικίον καὶ κατὰ μονᾶς ἐαυτῆς συγγινόμεν καὶ τῆ Θεῶ. Ἐπίσταται δὲ καὶ θυμοῦ πλήρης, καὶ παρανοτικὰ πληγὰς αὐτῆ ἐνταίνει, κλωστοὺς σιδήρου περιεπίσσει, καὶ τὴν δικαίαν ὑπατικὴν τῆς παρα πάντα ἀδίκου δίκης προσαδίδουσι. Ὁ δὲ τατὲ τῶν κλάσεων εἶδος προτιθήσαν ὄργανα, τὴν Μαρτυρῆται τῆς αὐτοῦ βήματι παρασῆσας, οἰκτεροῦν, εἶπε, πρὸ τῆς τῶν κλάσεων πειρασ σαυτῆν, σωφροῦ χρησμένη τῷ λογισμῷ, καὶ τὰς ἀθανάτοις θυσιῶν προτενεργεῖ. Γραὶ γὰρ ἂν οὕτω τὰ μεγάλα κέρδιαις, ποτε τῶν θεῶν κρατὸς ἐξέλειπται, τῆς τῶν κρατουμένων εὐμενείαν ἐπιπαύσει καὶ το ἐπαύθου τῆς ὥρας οὐ βασιανῶν δαίμωνται μαρναίς.

F

* θρησκείαν

2 Τουτων ἡ Μαρτυρὴ ἀκουσασα πρὸς οὐρανὸν μὲν αἶρει τὰ ὄμματα τὴν ἐκείθεν ἐκκαλομένη βοήθειαν, τῷ δὲ τοῦ σαυροῦ φράζουμένη σημεῖον, ποταλὸς μὲν εἶ του τροπου, ὑπατικῆς, καὶ το ἡθὸς ὑποουλοσσε καὶ ἀπατηλὸς, ἔφη. Ἄλλ' εἰς ἀνορθοῦν * σα το σκληροῦ τουτο ἀνορθοῦ σαφως